

Віра Крилова

Кандидат економічних наук,
начальник відділу досліджень фінансово-банківської
системи Центру наукових досліджень
Національного банку України

E-mail: vkrylova@bank.gov.ua

Марина Ніконова

Кандидат економічних наук,
заступник начальника відділу досліджень
фінансово-банківської системи
Центру наукових досліджень
Національного банку України

E-mail: Maryna.Nikonova@bank.gov.ua

Дослідження/

Особливості кредитної кооперації в Україні

Проаналізовано світовий досвід щодо кредитної кооперації, узагальнено підходи до правового регулювання кооперації, досліджено особливості кредитної кооперації в Україні, визначено роль кредитних спілок у вітчизняному фінансовому секторі та основні шляхи подальшого розвитку кредитної кооперації в Україні.

Analyzed is the world experience in credit cooperation. Generalized are approaches to the legal regulation of cooperation. Investigated are peculiarities of credit cooperation in Ukraine. Determined is the role of credit unions in the domestic financial sector. Suggested are main ways to further develop credit cooperation in Ukraine.

Ключові слова: кредитна кооперація, кредитна спілка, кооперативний банк, неприбуткова організація, споживчий кооператив.

Key words: credit cooperation, credit union, cooperative bank, unprofitable organization, consumers' cooperative.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Нині в Україні практично відсутнє стратегічне бачення державою розвитку національної системи кредитної кооперації, та наявні проблеми державного регулювання кредитних спілок [1]. Зважаючи на це, вже другий рік поспіль у Національному плані дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” передбачено заходи щодо розвитку системи кредитної кооперації в Україні. Це викликано тим, що остання фінан-

сова криза об’єктивно зумовила необхідність перегляду підходів щодо подальшого розвитку кредитної кооперації в Україні.

На сучасному етапі розвитку фінансового сектору України певна частина кредитних спілок має проблеми, пов’язані з неналежним управлінням, недотриманням корпоративних принципів, надмірно ризиковою політикою. Ці та інші проблеми засвідчили, що у чинному законодавстві України, яке регулює відносини у сфері кредитної кооперації, є чимало прогалин. Зокрема потребують концептуального вдосконалення норми законодавства в частині діяльності кредитних спілок та в організації їх корпоративного управління і державного на-

гляду. Така ситуація потребує об’єктивної та нагальної уваги науковців і практиків до проблем розвитку системи кредитної кооперації в Україні.

Проблеми кредитної кооперації досліджувалися зарубіжними науковцями Г.Я.Бланком [12], А.І.Крашенинниковим [15, 19], А.Б.Чаяновим [24, 25], а також вітчизняними вченими М.Д.Бедринцем [11], М.І.Маниличем [18], Є.Б.Ніколаєвим [21], О.О.Хоменко [23] та іншими. Однак в основному увага вчених зосереджувалася на питаннях узагальнення світового досвіду щодо функціонування системи кредитної кооперації та аналізу основних показників діяльності кредитних спілок в Україні. Тоді як вироблення

стратегічного бачення щодо подальшого розвитку кредитної кооперації в Україні досі залишається поза увагою як науковців, так і практиків і об'єктивно потребує подальших досліджень.

Метою статті є узагальнення теоретичних і практичних засад діяльності вітчизняних кредитних спілок, визначення особливостей регулювання і нагляду за ними в Україні та світі, а також обґрунтування підходів щодо подальшого розвитку системи кредитної кооперації в нашій країні.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ

З метою з'ясування сутності кредитної кооперації варто розглянути основні її засади, обґрунтовані відомим російським економістом А.Б.Чаяновим [24, 25]:

- кругова порука всіх членів товариства всім своїм майном щодо боргів товариства;
- виробниче призначення кредитів, які надає товариство;
- невеликий район діяльності товариства;
- визнання роботи у правлінні товариства почесною, а тому безплатною.

А.Б.Чаянов чітко визначив вимоги щодо кредитів, які має право надавати кредитний кооператив. Так, кредити кооперативів мають бути виключно виробничими і надаватися строком до шести місяців. На триваліший термін кредит надається лише в особливому

випадку, якщо кредитні кооперативи мають капітали для довгострокового кредиту. З огляду на наявність основних засад (принципів) кредитної операції, вироблених тривалою історією існування кредитних кооперативів, доводиться констатувати їх повне ігнорування в Україні, тобто у нас система кредитної кооперації розвивається “особливим вітчизняним шляхом” (див. таблицю).

Безумовно, основною метою діяльності кредитного кооперативу є надання фінансових послуг своїм членам, а не отримання максимального прибутку. Це положення регулюється й законодавчо. Проте воно не означає, що кредитний кооператив, тим паче кооперативний банк, узагалі не має на меті отримання доходу від своїх операцій, а відповідно й сплати податків.

В Україні ситуація щодо принципів кредитної кооперації є, так би мовити, “своєрідною”. Зокрема, ефективна ставка за позиками в кредитних спілках значно перевищує ту, яку пропонують банки. Так, дослідження діяльності кількох кредитних організацій свідчить, що середнє значення процентної ставки за кредитами становить майже 80% річних, тоді як у банках цей показник приблизно 30%. Це пов'язано і з лояльнішими вимогами до позичальника, і з обмеженими можливостями фінансування діяльності кредитних спілок – тому вони намагаються “витиснути” більше процентних доходів із того ж кредиту [13]. Отже, практика діяльності вітчизняних кредитних спілок суперечить ді-

4 млрд. грн. [16]. Враховуючи ці факти, актуальним є посилення вимог щодо діяльності кредитних спілок та перегляду підходів до розвитку системи кредитної кооперації в Україні.

ПРИЧИНИ ІГНОРУВАННЯ КЛАСИЧНИХ ПРИНЦИПІВ КООПЕРАЦІЇ

Чим же насправді зумовлене відверте ігнорування класичних принципів діяльності системи кредитної кооперації в Україні?

У цьому контексті, на наш погляд, варто розглянути хронологію схвалення трьох ключових законів про кооперацію (законів України “Про споживчу кооперацію”, “Про кредитні спілки” та “Про кооперацію”), оскільки саме у хронологічній послідовності схвалення зазначених вище законів можна знайти відповіді на окремі неоднозначні питання.

Так, за своєю природою кредитна спілка є споживчим кооперативом, діяльність яких регламентована Законом України “Про споживчу кооперацію” від 10.04.1992 р. № 2265-ХІІ. Цим документом передбачено необхідність сплати такими суб'єктами податків і зборів (стаття 12). Проте з метою начебто врегулювання організаційних, правових та економічних засад створення і діяльності кредитних спілок було прийнято Закон України “Про кредитні спілки”, який фактично надав кредитним спілкам статус неприбуткових організацій. У такий спосіб їх було звільнено від оподаткування, зробивши занадто “тепличними” умови діяльності кредитних спілок, які сприяють, так би мовити, “прямому” або “опосередкованому” шахрайству. Пізніше, у 2003 році було схвалено Закон України “Про кооперацію”, який визначає правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування кооперації в нашій країні, зокрема він також регламентує сплату кооперативами податків і зборів (обов'язкових платежів) до відповідних бюджетів (стаття 25).

Отже, на практиці склалася ситуація, коли діяльність усіх форм кооперативів здійснюється у рамках двох базових законів (“Про споживчу кооперацію” та “Про кооперацію”) і передбачає обов'язкову сплату цими організаціями податків і зборів. Натомість для кредитних спілок діє спеціальний закон, який фактично є “податковою гаванню” для цих установ, регламентуючи їм статус неприбутко-

Таблиця. Порівняльний аналіз основних засад кредитної кооперації

Класична практика (принципи за А.Б.Чаяновим)	Вітчизняна практика	Висновок
Територіальна обмеженість діяльності	Законодавством передбачено ¹ , проте на практиці принцип не дотримується.	Невідповідність
Кругова порука всіх членів товариства всім своїм майном щодо боргів товариства	Члени кредитної спілки несуть відповідальність за зобов'язаннями кредитної спілки лише у межах їх пайових внесків ²	Невідповідність
Виробниче призначення кредитів	Споживчі кредити	Невідповідність
Відсутність надприбутків	Процентні ставки за кредитами кредитних спілках становлять майже 80% річних, тоді як у банках цей показник приблизно 30% [13]	Невідповідність

¹ Закон України “Про кредитні спілки” від 20.12.2011 р. № 2908-III, стаття 6: “Кредитна спілка створюється на підставі рішення установчих зборів. Чисельність засновників (членів) кредитної спілки не може бути менше ніж 50 осіб, які відповідно до цього Закону можуть бути членами кредитної спілки та об'єднані хоча б за однією з таких ознак: мають спільне місце роботи чи навчання або належать до однієї професійної спілки, об'єднання професійних спілок, іншої громадської чи релігійної організації або проживають в одному селі, селищі, місті, районі, області”.

² Стаття 10 Закону України “Про кредитні спілки” від 20.12.2011 р. № 2908-III.

вості кредитних кооперативів у класичному їй розумінні, оскільки останні мають на меті зокрема надання кредитів своїм членам за об'єктивними, справедливими процентними ставками. Хоча слід зазначити, що, за окремими оцінками, у 2009 році керівництво деяких кредитних спілок ошукало своїх членів на 132 млн. грн., а в 2010 році збитки від мажоритарії кредитних спілок оцінювалися в

вих організацій. Таким чином, в Україні застосовується змішане правове регулювання кооперації.

СЕКТОР ДЕПОЗИТНИХ КОРПОРАЦІЙ: МЕТОДОЛОГІЯ МВФ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ

На нашу думку, саме зазначені вище прогалини у вітчизняній законодавчій базі щодо діяльності кооперативів певним чином позначилися на методології Державної служби статистики України щодо Класифікації інституційних секторів економіки України, розробленої на виконання Програми розвитку системи національних рахунків на період до 2010 року [6].

Зауважимо, що в основу цієї методології було покладено принципи міжнародного стандарту Системи національних рахунків (СНР 1993 р.), прийнятих Комісією Європейських співтовариств, Міжнародним валютним фондом, Організацією економічного співробітництва та розвитку, Організацією Об'єднаних Націй і Світовим банком, а також Міжнародні рекомендації зі статистики праці та враховано особливості законодавства й економіки України [22]. Проте, на відміну від міжнародних принципів, за якими банки, кредитні спілки та асоціації кредитних спілок становлять підсектор депозитних корпорацій, в Україні до нього включено тільки бан-

ки, а кредитні спілки та асоціації кредитних спілок належать до підсектору "Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій та недержавних пенсійних фондів" (див. схему). Слід зазначити, що така значна розбіжність між вітчизняними та міжнародними (тобто методологією МВФ) принципами щодо визначення структури сектору фінансових корпорацій стосується лише підсектору депозитних корпорацій.

КРЕДИТНІ СПІЛКИ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ

Невідповідність світовим стандартам вітчизняної методології щодо структури сектору фінансових корпорацій суттєво позначилася на підходах щодо регулювання та нагляду за кредитними спілками. Так, фактична приналежність в Україні кредитних спілок до небанківських фінансових установ зумовила застосування нормативів щодо їх діяльності зі значеннями істотно нижчими, ніж для депозитних установ у класичному їх розумінні (банків, кредитних спілок).

У цьому контексті особливу увагу слід приділити нормативним вимогам щодо значень показників капіталу для банків і кредитних спілок. Зокрема, відповідно до статті 31 Закону України "Про банки і банківську діяльність" мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної

реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, не може бути меншим 120 млн. грн. Водночас для кредитних спілок капітал повинен бути не меншим 10% від суми загальних зобов'язань. У докризовий період (тобто до 2007 року) цей показник у середньому по Україні становив 250 тис. грн. Крім того, результати аналізу окремих нормативно-правових актів щодо діяльності кредитних спілок свідчать, що вимоги до нормативів ліквідності, платоспроможності, ризиків тощо до них значно нижчі порівняно з вимогами до банків [3].

Також на кредитні спілки не поширюються вимоги щодо порядку визначення строків здавання готівкової виручки (готівки) та розрахунку ліміту каси, визначені Положенням "Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" [4] (надалі – Положення). Зокрема "небанківські фінансові установи та оператори поштового зв'язку самостійно визначають порядок розрахунку ліміту каси з урахуванням особливостей діяльності та режиму роботи цих установ, обсягу готівкових надходжень (видатків), строків здавання готівки тощо і на підставі зазначеного встановлюють розмір ліміту каси". Проте з огляду на специфіку діяльності кредитних спілок, можливо, доцільнішим було б поширення на них пункту 5.8 Положення щодо нульового ліміту, яке передбачає обов'язкову щоденну здачу готівки до банку: "вся го-

Схема. Структура сектору фінансових корпорацій: методологія МВФ та Державного комітету статистики України

тівка, що перебуває в його касі на кінець робочого дня і не занадто підприємством відповідно до вимог цього Положення, вважається понадлімітною”.

Слід зазначити, що однією з сучасних світових тенденцій є тенденція щодо зменшення обсягів готівкового обігу. Так, наприклад, у 2010–2011 рр. обсяг готівки в обігу у Швеції зменшився на 7,5%, у Фінляндії – майже на 4%. Причинами цього є те, що організація та регулювання готівкового грошового обігу стають дедалі складнішими та дорожчими, що потребує значних витрат із боку центрального банку та банків країни. Тому центральні банки більшості країн світу приділяють значну увагу не лише пошуку можливих шляхів зменшення витрат на організацію та обслуговування готівкового грошового обігу, а й підходам щодо забезпечення належного рівня розвитку безготівкових платежів. Враховуючи це, встановлення лімітів та строків здавання готівки має насамперед сприяти забезпеченню належного готівкового обігу та пріоритетності безготівкового обігу.

Загалом можливість тримання кредитними спілками значних обсягів коштів у власних касах є вкрай негативним явищем, яке сприяє зловживанням з боку керівників кредитних спілок, а найголовніше – відволікає ці кошти з банків, що унеможливує їх ефективне використання економікою країни. Отже, подальше збільшення кількості кредитних спілок загрожує суттєвим відволіканням коштів з економіки, відповідно, й негативним впливом на її функціонування.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

На нашу думку, таке регламентування законодавчих прогалин створює передумови для різних зловживань з боку керівників вітчизняних кредитних спілок. Ідея створення кредитних спілок та надання їм статусу неприбуткових організацій з метою звільнення від оподаткування, можливо, й мала на меті соціальний аспект, проте з огляду на законодавчу приналежність кредитних спілок до фінансових установ, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг (наголошуємо, що мета цих послуг – отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів), на практиці закріплення статусу неприбуткових організацій за кредит-

ними спілками в Україні фактично сприяло зловживанням з їх боку: як прямим – у вигляді діяльності фінансових пірамід, так і опосередкованим – у вигляді недоотримання державою надходжень (податків і зборів) від кредитних спілок.

У цьому контексті об’єктивно постає питання: чи насправді в Україні кредитні спілки доцільно розглядати як неприбуткові організації, а отже, звільняти їх діяльність від оподаткування? Адже за своєю природою вона є фінансове посередництво і які мають зобов’язання у формі депозитів або інших фінансових інструментів, наближених за своїми властивостями до депозитів, в Україні доходи кредитних спілок не підлягають оподаткуванню. Навіть незважаючи на те, що кредитні спілки в Україні отримують надприбутки, зокрема від кредитних операцій, ставки за якими іноді сягають (про що вже йшлося) 80% річних, ці доходи не підлягають оподаткуванню внаслідок законодавчого закріплення за такими установами статусу неприбуткових організацій відповідно до Закону України “Про кредитні спілки”.

У свою чергу, Податковим кодексом України неприбутковим установам надано право самостійно приймати рішення щодо їх оподаткування на загальних підставах або надання їм податкових пільг шляхом включення до Реєстру неприбуткових установ та організацій. При цьому право кредитної спілки на користування пільгами щодо оподаткування прибутку виникає саме після внесення її до Реєстру неприбуткових установ та організацій на підставі пункту 157.12 статті 157 Податкового кодексу України [14].

Також Податковим кодексом України (пункт 157.4 статті 157) [2] встановлено види доходів кредитних спілок, які звільнюються від оподаткування:

- кошти, які надходять до кредитних спілок у вигляді внесків на потреби, передбачені законом;
- доходи від здійснення операцій з активами (у тому числі пасивні доходи) кредитних спілок;
- дотації або субсидії, отримані з державного чи місцевого бюджету, державних цільових фондів або в ме-

жах технічної чи благодійної, у тому числі гуманітарної, допомоги.

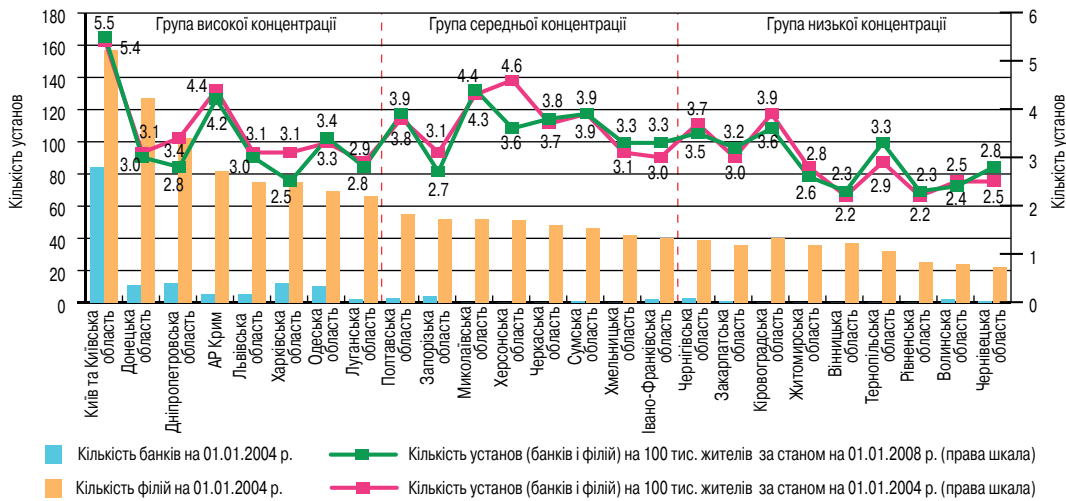
Законом України “Про кредитні спілки” [8] визначено основні види діяльності, які має право здійснювати кредитна спілка:

- приймати вступні та обов’язкові пайові та інші внески від членів спілки;
- надавати кредити своїм членам на умовах їх платності, строковості й забезпеченості в готівковій і безготівковій формах;
- залучати на договірних умовах внески (вклади) своїх членів на депозитні рахунки як у готівковій, так і в безготівковій формах;
- виступати поручителем виконання членом спілки зобов’язань перед третіми особами;
- розміщувати тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків, об’єднаний кредитній спілці, а також придбавати державні цінні папери;
- залучати на договірних умовах кредити банків, кредити об’єднаної кредитної спілки, кошти інших установ та організацій;
- надавати кредити іншим кредитним спілкам;
- виступати членом платіжних систем;
- оплачувати за дорученням своїх членів вартість товарів, робіт і послуг у межах наданого йому кредиту;
- провадити благодійну діяльність за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

Інша діяльність кредитної спілки, крім передбаченої цим законом, не допускається. Доходи від усіх законодавчо визначених видів діяльності кредитних спілок відповідно до норм Податкового кодексу України можуть бути звільнені від оподаткування. У разі порушення норм законодавства Податковим кодексом України (пункт 157.14 статті 157) передбачена можливість вилучення таких суб’єктів із Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Порушеннями норм законодавства у цьому контексті вважаються: використання звільнених від оподаткування коштів на цілі, не передбачені статутом, зокрема на провадження господарської діяльності. Тому кошти та майно, використані не за цільовим призначенням, вважаються доходом і оподатковуються за загальною ставкою податку на прибуток [14]. Проте на практиці оподаткування кредитних спілок зводиться до включення їх до Реєстру неприбуткових установ та організацій, а отже, і звільнення отрима-

Графік. Кількість банків і філій в Україні у 2004 р. та 2008 р.

Джерело: складено за офіційними даними Національного банку України.

них ними доходів від оподаткування. Крім того, на користь припущення щодо навмисного схвалення Закону України “Про кредитні спілки” з метою уникнення оподаткування кредитними спілками свідчить такий факт. Оскільки на момент прийняття закону вітчизняна банківська система, на відміну від зарубіжних країн, у яких зародження та становлення кредитної кооперації відбувалося на тлі саме незрозумитості банківського сектору, була вже достатньо розвинутою та мала досить розгалужену мережу філій і відділень, то об’єктивної потреби у схваленні цього закону не було. Правильність цієї точки зору доводить також той факт, що найбільша кількість кредитних спілок до фінансової кризи була відкрита в регіонах, у яких зосереджено найбільше банків та їхніх філій, зокрема у Києві та Київській області (див. графік). Зважаючи на викладені вище факти, можна зробити висновок, що потреби у розвитку кредитних спілок, начебто з метою охоплення населення України фінансовими послугами, насправді не було.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КООПЕРАЦІЇ В СВІТІ

Нині у світі існує чотири підходи до правового регулювання діяльності кооперації, які реалізуються в рамках конституційного, цивільного, адміністративного, кооперативного, банківського та податкового законодавства. Перший – це уніфіковане законодавство, яке регулює створення та діяльність усіх юридичних осіб. Другий – загальне правове регулю-

вання кооперації. Третій – відокремлене правове регулювання різних видів кооперативів, яке зводиться до диференційованих нормативних актів про кооперативи залежно від їх виду і галузевої приналежності. Четвертий підхід – змішане правове регулювання, тобто поєднання загального правового регулювання кооперації (закон про кооперацію) та спеціального правового регулювання окремих видів кооперативів.

За результатами дослідження цих підходів встановлено, що суттєвим недоліком змішаного підходу до правового регулювання діяльності кредитних кооперативів є можливість застосування тих чи інших норм окремих законодавчих актів, відповідно, й високий ризик зловживання суб’єктами, щодо яких ці норми застосовуються. Саме змішаний підхід до правового регулювання кредитної кооперації, незважаючи на численні його недоліки та значну критику в світі, було запроваджено в Україні. Це також дає підстави стверджувати про навмисні дії щодо створення законодавчих прогалин у сфері кредитної кооперації з метою створення умов для уникнення оподаткування доходів, отриманих кредитними спілками, а також, як уже зазначалося вище, передумов для шахрайства: прямого (створення фінансових пірамід) та опосередкованого (недоотримання державою податків).

Загалом, виходячи зі сказаного, доводиться констатувати: по-перше, відсутність об’єктивних передумов необхідності розвитку кредитних спілок в Україні з точки зору розвитку фінансового сектору; по-друге, цілковиту не-

відповідність вітчизняної практики кредитної кооперації світовій практиці (тобто у класичному її розумінні); по-третє, з огляду на викладене вище та наявність численних законодавчих прогалин навряд чи доцільно вживати заходів для подальшого розвитку системи кредитної кооперації в нинішньому її вигляді. Слід докорінно реформувати всю систему кредитної кооперації України, зокрема трансформувати кредитні спілки у кооперативні банки.

ВИСНОВКИ

1. Свідченням того, що розвиток в Україні кредитних спілок насамперед зумовлений не соціальною спрямованістю, а прагненням до отримання доходів, які б не підлягали оподаткуванню, є на практиці нехтуванням основними принципами кредитної кооперації.

2. Збільшення кредитних спілок в Україні від оподаткування невмотивоване. З огляду на специфіку їх діяльності і враховуючи те, що фінансова система України розвивається на основі банків, тобто є банкоцентричною, подальший розвиток кредитної кооперації в Україні повинен відбуватися шляхом перетворення (трансформації) вітчизняних кредитних спілок у кооперативні банки. Це, з одного боку, відповідає кращій світовій практиці, а з другого, – дає змогу автоматично вирішити три важливі питання: підвищення ефективності регулювання та нагляду за кредитними спілками, запровадження системи гарантування вкладів, вирішення

проблеми прямого та опосередкованого шахрайства, тобто зменшить ризик утворення фінансових пірамід і забезпечити додаткові надходження до бюджету України.

3. Світовою практикою вироблено чотири підходи до правового регулювання діяльності кооперативів (уніфіковане законодавство, загальне правове регулювання, відокремлене правове регулювання та змішане регулювання). В Україні, незважаючи на суттєві недоліки змішаного підходу, саме він і був запроваджений. У результаті є непоодинокі прояви шахрайства (прямого та опосередкованого). Враховуючи недосконалість такого підходу до правового регулювання кооперативів в Україні та з огляду на кращу світову практику, вважаємо за доцільне здійснення діяльності кредитними кооперативами, які відповідають класичним принципам кредитної кооперації, у рамках Закону України “Про споживчу кооперацію”.

Література

1. Звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування обставин та причин сучасного стану справ в системі кредитної кооперації: *постанова Верховної Ради України від 24.12.2010 р. № 2891-VI.*
 2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
 3. Положення “Про фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об’єднаних кредитних спілок”: *розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 р. № 7.*

4. Положення “Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні”: *постанова Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637.*
 5. Про банки і банківську діяльність: *закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III.*
 6. Програма розвитку системи національних рахунків на період до 2010 року: *постанова Кабінету Міністрів України від 07.04.2003 р. № 475.*
 7. Про кооперацію: *закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV.*
 8. Про кредитні спілки: *закон України від 20.12.2001 р. № 2908-III.*
 9. Про споживчу кооперацію: *закон України від 10.04.1992 р. № 2265-XII.*
 10. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: *закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III.*
 11. Бедринець М. Д. Кредитні спілки в системі фінансового забезпечення діяльності малого бізнесу / М.Д.Бедринець // *Фінанси України.* – 2001. – № 7. – С. 149–156.
 12. Бланк Г. Я. Основы теории и истории потребительской кооперации СССР. – 1963.
 13. Губенко С. Кредиты наличными от кредитных союзов: нюансы и отличия от банковских кредитов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.prostoblog.com.ua.
 14. Задорожний О. Кредитні спілки: податковий облік. – *Вісник Податкової служби України.* – № 29. – 03.08.2012 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuuk.com.ua/ua/print/model/pubs/id/2788>.
 15. Крашенинников А. И., Моро-

зов А. М. *Международное кооперативное движение.* – М.: Экономика, 1977.
 16. Кредитная кооперация в Украине. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.creditcoop.ru.
 17. Кредитные союзы США. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.creditcoop.ru.
 18. Манилич М. І. Кредитна спілка: банк чи каса взаємодопомоги? // М.І.Манилич, Є.О.Галушка // *Фінанси України.* – 2002. – № 6. – С. 95–99.
 19. Макаренко А. П., Крашенинников А. И., Кизилевич А. В., Паламарчук В. Е., Хвостов Б. Н., “Теория кооперации”, М.: Экономика, 1982.
 20. Маркус Л. “Кооперация Восточной Европы – проблемы и перспективы”. – СПК, 1991. – № 8. – 28 с.
 21. Ніколаєв Є. Б. Підвищення ролі небанківських фінансово-кредитних установ/ Є.Б.Ніколаєв // *Фінанси України.* – 2002. – № 12. – С. 107–114.
 22. Руководство по денежно-кредитной и финансовой статистике. – Вашингтон, округ Колумбия, США: Международный валютный фонд, 2000. – 157 с.
 23. Хоменко О. О. Кредитні спілки – важлива складова економіки України / О.О.Хоменко // *Економіка. Фінанси. Право.* – 2007. – № 5. – С. 23–28.
 24. Чайнов А. Б. Краткий курс кредитной кооперации. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vk.com/doc7291409_153986345?hash=3ab7ee254004b4692f&dl=28aabb49a7217e1962.
 25. Oeuvres Choiesies de A.V. Cajanov S. // R. Publishers Limited Johnson Reprint Corporation Mouton & Co, 1967. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.runivers.ru/lib/book6022/>.

Інформація з першоджерел/

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені у травні 2013 р.¹

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса
м. Київ і Київська область					
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “ОМЕГА БАНК” (колишня назва – Публічне акціонерне товариство “Сведбанк”)	ПАТ	5 440 927 662	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Новокостянтинівська, 18, літера “В”
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК”	ПАТ	110 079 750	11.03.2008 р.	321	м. Київ, вул. Лаврська, 16
Одеська область					
ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО “ІМЕКСБАНК”	ПАТ	1 290 000 000	29.03.1994 р.	241	м. Одеса, просп. Гагаріна, 12-а

¹ “Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків” опубліковано у “Віснику НБУ” № 2, 2013 р. Зміни і доповнення, внесені до Державного реєстру банків, виділено червоним кольором. Назви банків подаються за орфографією статутів.

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації, ліцензування та реорганізації банків Національного банку України Олена Сілецька.